

Incongruențe legislative între Legea nr. 254/2013 de executare a pedepselor și a măsurilor privative de libertate și alte acte normative specifice, care generează dificultăți de interpretare și aplicare a legii la modificarea situației juridice a persoanelor private de libertate

Legislative inconveniences between Law no. 254/2013 on the execution of sentences and detention measures ordered by the court during the criminal trial and other specific regulatory acts, which generate difficulties of interpretation and application of the law

*drd. Simona NEDELCU**

Universitatea „Nicolae Titulescu” București

Facultatea de Drept

grefier delegat

Biroul judecătorului de supraveghere

Penitenciarul Brăila

Abstract

This study presents the situations that occurred in the event of a change in the legal situation of the person deprived of liberty, which the legislator did not take into account or ignored them at the time of the adoption of the enforcement law and for which he did not issue any transitional provisions, so that regarding the institution of the enforcement regime, a number of problems of interpretation and application of the law arise, aspects that have remained unregulated even today, neither by law, nor by appeal in the interest of the law, situations generating non-unitary practices, starting even from at the Records Bureau. within the places of detention.

Keywords: *person deprived of liberty; enforcement order; legal situation; establishment of enforcement regime; change of enforcement regime.*

* email:nsimona51@yahoo.com.

Rezumat

Prezentul studiu prezintă situațiile intervenite în cazul schimbării situației juridice a persoanei private de libertate pe care legiuitorul nu le-a avut în vedere sau le-a ignorat la momentul adoptării legii de executare și pentru care nu a emis nici dispoziții tranzitorii, astfel că în ceea ce privește instituția regimului de executare, se ridică o serie de probleme de interpretare și de aplicare a legii, aspecte ce au rămas nereglementate până în prezent, nici prin lege, nici prin hotărâri cu caracter obligatoriu, situații generatoare de practici neunitare, începând chiar de la birourile de evidență din cadrul locurilor de detenție.

***Cuvinte-cheie:** persoană privată de libertate, mandat de executare, situație juridică, stabilire regim executare, schimbare regim executare.*

1. Prezentarea problemei juridice

Lipsa unui instrument juridic actual, corespunzător Legii nr. 254/2013 a executării pedepselor și măsurilor privative de libertate, care să stabilească procedurile de urmat în cazul intervenirii unor schimbări în situația juridică a unei persoane private de libertate, obligă Serviciile Evidență din cadrul penitenciarelor să opereze în continuare cu Ordinul Ministrului Justiției nr. 432/C din 5 februarie 2010 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind evidența nominală și statistică a persoanelor private de libertate aflate în unitățile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor¹, ale cărui dispoziții fac trimitere atât la Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cât și la Regulamentul de aplicare a ei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1897/2006, ambele acte normative fiind abrogate la acest moment prin intrarea în vigoare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a Regulamentului de punere în aplicare a acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 157/2016) astfel că, de la momentul aplicării acestor dispoziții ale Ordinului la situațiile din practică, au apărut și controversale legate de stabilirea regimului de executare a privative de libertate sau de schimbare a lui în cazul modificării situației juridice a deținutului. Astfel, art. 54 din Ordinul Ministrului Justiției nr. 432/C/2010 prevede la alin. (1) lit. a) că individualizarea regimului de executare a pedepsei privative de libertate se stabilește de către comisia pentru individualizarea regimului de executare, în termenul stabilit de art. 79 din Regulament (Hotărârea Guvernului nr. 1897/2006, în prezent abrogat) pentru persoanele private de libertate condamnate printr-o hotărâre definitivă la pedepse privative de libertate. De asemenea, potrivit art. 61 alin. (2) din Ordinul nr. 432/C/2010, orice modificare a situației

¹ Ordinul Ministrului Justiției nr. 432/C din 5 februarie 2010 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind evidența nominală și statistică a persoanelor private de libertate aflate în unitățile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 157 bis din 11 martie 2010.

juridice a persoanei condamnate atrage analizarea situației acesteia în comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate.

În aplicarea acestui instrument juridic, s-au identificat două situații care generează practici neunitare:

I. Emiterea unui nou mandat de executare a pedepsei ca urmare a efectuării de contopiri de pedepse, de contestații la executare, cu consecința anulării vechiului mandat și emiterii unui nou mandat corespunzător noii pedepse rezultate

Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 254/2013 prevede la art. 91 alin. (2) faptul că pe baza raportului întocmit de către comisia prevăzută la art. 32 din Lege se ia hotărârea prin care se dispune menținerea sau schimbarea regimului de executare, în situația în care:

- a) sunt executate fracțiunile din pedeapsă prevăzute la art. 40 alin. (2) din Lege;
- b) a intervenit o nouă condamnare la o pedeapsă privativă de libertate;
- c) este sesizată de comisia de disciplină în cazul comiterii unei abateri foarte grave sau, în mod repetat, a unor abateri grave;
- d) deținutul a comis o infracțiune;
- e) la apariția sau încetarea cauzelor prevăzute la art. 35 alin. (1) din Lege;
- f) la împlinirea termenului prevăzut de art. 40 alin. (8) Lege.”

Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate într-unul mai sever se poate dispune, potrivit art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013, în orice moment al executării pedepsei, dacă persoana condamnată a comis o infracțiune sau a fost sancționată disciplinar pentru o abatere disciplinară foarte gravă sau pentru mai multe abateri disciplinare grave, iar conform alin. (7), dacă persoana condamnată a fost inclusă în categoria celor cu grad de risc pentru siguranța penitenciarului, în condițiile art. 34 alin. (1) teza finală, se dispune schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate în regimul de maximă siguranță. Această operațiune juridică de schimbare a regimului de executare este reglementată și alin. (1) al art. 91 din Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 254/2013, care stabilește că schimbarea regimului de executare a pedepsei privative de libertate se realizează în conformitate cu dispozițiile art. 40 din Lege.

Din conținutul dispozițiilor legale arătate rezultă faptul că schimbarea regimului de executare în unul mai restrictiv se poate face doar în conformitate cu dispozițiile art. 40 din Lege, dispoziții care prevăd următoarele trei cazuri de schimbare a regimului și anume:

1. comiterea unei infracțiuni;
2. sancționarea disciplinară pentru o abatere disciplinară foarte gravă sau pentru mai multe abateri disciplinare grave;
3. dacă persoana condamnată a fost inclusă în categoria celor cu grad de risc pentru siguranța penitenciarului.

Se constată astfel că primele două cazuri de schimbare a regimului de executare într-unul mai restrictiv (comiterea unei infracțiuni și sancționarea disciplinară) sunt facultative, fiind lăsată la aprecierea comisiei sau a judecătorului de supraveghere schimbarea regimului precum și individualizarea acestuia, pe când în cazul includerii în grad de risc, schimbarea regimului este imperativă, la fel ca și individualizarea regimului.

Analizând practica judiciară la nivel național se constată că există unanimitate în ceea ce privește procedura analizării situației execuționale a persoanei private de libertate la modificarea situației juridice și anume aceea de schimbare a regimului de executare în temeiul art. 91 alin. (2) lit. b) din Regulament, în situația intervenirii unei noi condamnări la o pedeapsă privativă de libertate. Cu toate acestea, din analiza actelor normative în vigoare aplicabile executării pedepselor privative de libertate (Legea nr. 254/2013, Regulamentul de punere în aplicare a acesteia, Ordinul nr. 432/C/2010 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind evidența nominală și statistică a persoanelor private de libertate aflate în unitățile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor) se observă o necorelare a unor texte de lege care generează întrebarea, raportat la noua situație juridică, dacă această nouă situație poate fi considerată o veritabilă cauză de schimbare a regimului de executare, în referire la art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013, întrucât noua condamnare la o pedeapsă privativă de libertate îl face incompatibil cu regimul de executare în care se află, sau reprezintă o operațiune de stabilire a regimului de executare, potrivit art. 39 din Legea nr. 254/2013, raportat la art. 88 din Regulament, deoarece s-a anulat vechiului mandat de executare și s-a emis un nou mandat corespunzător pedepsei ce urmează a fi executată?

Curentul de opinie al schimbării regimului de executare, a fost adoptat de toate comisiile de individualizare, de judecătorii de supraveghere și de instanțele de judecată din țară, motivat de faptul că modificarea situației juridice prin intervenirea unui nou mandat de executare ca urmare a contopirii unor pedepse vizează ipoteza în care persoanei condamnate i-a fost deja stabilit un regim de executare, iar ulterior intervine o nouă hotărâre de condamnare la pedeapsa închisorii, nefiind aplicabilă² situația particulară a stabilirii inițiale a regimului de executare a pedepsei închisorii, acesta fiind motivul pentru care ar fi incidente³ dispozițiile art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013, și nu cele ale art. 39 din Lege care reglementează stabilirea inițială a regimului de executare, deoarece deținutul a început executarea pedepselor înaintea celei stabilite prin ultimul mandat de executare, de aceea emiterea unui nou mandat nu implică stabilirea din nou a regimului de executare, ci eventual, o modificare a acestuia, iar termenul de reanaliză⁴ va fi fixat în temeiul art. 40 alin. (8) din Lege, iar nu conform art. 40 alin. (2), cel după executarea a unei cincimi din durata pedepsei cu închisoarea.

² Judecătoria Sectorului 4 București, sentința penală nr. 611/10.03.2020, disponibilă online pe www.rolii.ro.

³ Judecătoria Arad, sentința penală nr. 836/26.05.2020, disponibilă online pe www.rolii.ro.

⁴ Judecătoria Arad, sentința penală nr. 134/22.01.2019 a, disponibilă online pe www.rolii.ro.

În sprijinul acestei opinii, s-a arătat faptul că schimbarea⁵ regimului de executare a pedepsei închisorii nu poate opera în mod automat, strict prin raportare la noua pedeapsa aplicată, așa cum ar fi impus stabilirea inițială a regimului, cât timp intervenirea unei noi condamnări implică o situație juridică a persoanei condamnate incompletă, iar adaptarea regimului strict în raport de această nouă hotărâre (având în vedere durata noii pedepse) ar fi una pur speculativă atât timp cât timp quantumul final al pedepsei ce urmează a fi executată nu a fost stabilit de o instanță de judecată. Sintagma⁶ „se aplică inițial”, din textul de lege vizează repartizarea persoanei la momentul de început al executării pedepsei, însă în condițiile în care această persoană are în executare mai multe pedepse și se realizează pe parcurs o operațiune de contopire, stabilirea regimului se va face în funcție de pedeapsa rezultantă. Chiar dacă stabilirea regimului se realizează în acest caz pe parcurs, iar nu inițial, pentru identitate de rațiune, regulile vor fi aceleași. A raționa în altă manieră echivalează cu a crea un beneficiu pentru persoana condamnată prin mai multe hotărâri succesive pentru care operațiunea de contopire s-a efectuat după încarcerare în raport cu persoana judecată definitiv prin aceeași hotărâre de condamnare.

Criteriul pedepsei, al quantumului pedepselor ce formează unitatea legală după contopire, a fost apreciat ca fiind determinant, însă nu unul decisiv, de către comisiile de individualizare a regimului de executare în hotărârile lor de schimbare a regimului de executare care, la alegerea regimului de executare, pe lângă aplicarea art. 91 alin. (2) lit. b) din Regulament, s-au raportat⁷ și la art. 88 alin. (4) din Regulament (la stabilirea regimului de executare se are în vedere pedeapsa cea mai mare în cazul în care deținutul este condamnat la mai multe pedepse privative de libertate), însă simplul fapt⁸ al emiterii unui nou mandat de executare a pedepsei închisorii nu îl face pe deținut, *de plano*, incompatibil cu un regim de executare inferior de deținere (semideschis și deschis), ci și faptul că nu a întreprins eforturile necesare în cadrul muncii prestate și nu s-a implicat activ în activitățile stabilite în Planul individualizat de evaluare și intervenție educativă. Deși, după cum rezultă⁹, în mod evident, din dispozițiile art.40 din Legea nr. 254/2013, schimbarea regimului de executare poate fi dispusă, în orice moment al executării pedepsei, dacă a intervenit o nouă condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, schimbarea regimului de executare reprezintă doar o posibilitate, subsumată realizării scopurilor executării pedepsei, astfel cum au fost fixate de legiuitor prin dispozițiile art. 3 alin. (1) și (2) din Legea nr. 254/2013, fiind necesar, prin urmare, a fi analizată în concret, în raport de diferite elemente particulare (forma de pluralitate a infracțiunilor, natura, modul concret de săvârșire a noii

⁵ Judecătoria Sectorului 5 București, sentința penală nr. 611/10.03.2020, precitată.

⁶ Judecătoria Sectorului 4 București, sentința penală nr. 2441/13.08.2019, disponibilă online pe www.rolii.ro.

⁷ Judecătoria Satu Mare, sentința penală nr. 932/24.07.2019, Judecătoriei Medgidia, sentința penală nr. 1069/20.05.2020, disponibile online pe www.rolii.ro.

⁸ Judecătoria Timișoara, sentința penală nr. 543/20.02.2020 a, disponibilă online pe www.rolii.ro.

⁹ Judecătoria Sectorului 4 București, sentința penală nr. 2088/04.07.2019, disponibilă online pe www.rolii.ro.

infracțiuni, conduita persoanei condamnate până la momentul modificării situației juridice etc.), dacă schimbarea regimului de executare are aptitudinea realizarea scopurilor pedepsei (prevenirea săvârșirii unor noi infracțiuni, reintegrarea socială a condamnatului), dar și pe cea de a respecta drepturile fundamentale ale persoanei condamnate [art. 30 alin. (3) din Legea nr. 254/2013]. A proceda contrar, a motivat instanța, fără o analiză a împrejurărilor concrete ce definesc situația unei persoane condamnate, doar prin prisma cuantumului pedepsei executabile, ar implica existența unor automatisme, incompatibile cu garantarea drepturilor fundamentale ale persoanei condamnate.

Față de modul în care se face analiza de către comisia de individualizare a situației execuționale a deținuților, consider că trebuie eliminate stereotipurile colective, șabloanele, schemele rigide de evaluare deoarece limitează opțiunile de analiză strict la criteriul pedepsei, la cuantumul ei, fără a permite evaluarea contextului juridic în care aceasta a fost stabilită, în condițiile în care schimbarea situației juridice poate consta și într-o reducere de pedeapsă ca urmare a unei contestații la executare promovată pe parcursul executării pedepsei, demers prin care condamnatului i-a fost considerată ca executată o anumită perioadă, s-au efectuat anumite deduceri din pedeapsă, cu consecința reducerii cuantumului pedepsei aplicate condamnatului.

Analizând conținutul actelor normative la care am făcut referire mai sus, se observă că niciunul dintre acestea nu prevede posibilitatea aplicării, *de plano*, a unui regim de executare mai blând în situația deducerilor din pedeapsă, astfel că, la final, comisia de individualizare poate, cel mult, să dispună menținerea regimului de executare în care se află deținutul, și nu schimbarea regimului de executare într-unul mai sever, cu consecința agravării situației deținutului, în condițiile în care pedeapsa ce urmează a fi executată este mai mică față de cea aplicată inițial prin sentința penală de condamnare, și nu sunt îndeplinite nici condițiile prevăzute de art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013 (deținutul a comis o infracțiune sau o abatere disciplinară foarte gravă sau mai multe grave), astfel că în prima ipoteză, a deducerilor, apreciez ca fiind temeinică și legală o hotărâre a comisiei de individualizare¹⁰ prin care a fost menținută la regimul închis persoana privată de libertate căreia, în urma unei contestații la executare admise de instanță, i s-a redus pedeapsa cu 42 de zile, de la 1 an, 6 luni și 1462 de zile, pedeapsa inițială în executarea căreia se afla, la 1 an, 6 luni și 1420 de zile, stabilită după contestația la executare, comisia justificându-și hotărârea prin aceea că deținutul nu a dovedit un comportament care să determine schimbarea regimului de executare în cel inferior, și anume cel semideschis, după cum nu este legală hotărârea¹¹ comisiei de individualizare prin care a schimbat regimul de executare din semideschis în închis al unui deținut căruia, în urma admiterii de către instanță a unei contestații la executare, promovată pe parcursul executării, i s-a redus pedeapsa inițială cu două luni, de la 6 ani, 2 luni și 242 zile închisoare, la 6 ani și 242 zile închisoare, aceasta fiind pedeapsa ce urmează a fi executată, iar motivul analizei în comisia de individualizare fiind

¹⁰ Judecătoria Onești, sentința penală nr. 632/15.07.2019 a, disponibilă online pe www.rolii.ro.

¹¹ Încheierea nr. 372/23.12.2019 a judecătorului de supraveghere de la Penitenciarul Brăila (nepublicată).

acela că a fost pusă în executare o pedeapsă care îl face incompatibil cu regimul semideschis de executare, și nu că deținutul a comis o infracțiune sau o abatere disciplinară foarte gravă sau mai multe grave, situație prevăzută la art. 40 alin. (6) din Lege pe care ar fi putut întemeia schimbarea de regim de executare.

Raportat la cea de-a doua modalitate de modificare a situației juridice a unei persoane private de libertate (contestația la executare), nu putem fi de acord cu aplicarea dispozițiilor art. 91 alin. (2) lit. b) din Regulament în aceste situații deoarece ele nu reprezintă o veritabilă cauză de schimbare a regimului de executare, pedeapsa astfel stabilită de instanță pe calea contestației la executare nefiind o nouă condamnare la o pedeapsă privativă de libertate. Contestația¹² are ca premisă existența unei pedepse ce a fost deja individualizată printr-o hotărâre definitivă, ce a dobândit autoritate de lucru judecat, dată fiind natura juridică a contestației la executare de mijloc procesual, cu caracter jurisdicțional, prin care se soluționează incidentele intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. Incidentul ce urmează a fi soluționat pe calea unei contestații la executare nu poate pune în discuție schimbarea soluției ce a intrat în autoritate de lucru judecat și cu atât mai mult aspecte de fond sau care conduc la reindividualizarea pedepsei stabilite prin hotărâre definitivă.

Analizând comparativ conținutul art. 40 din Legea nr. 254/2013 cu cel al art. 91 alin. (2) din Regulament, se observă că, pe lângă cele trei cazuri existente deja în lege (comiterea unei infracțiuni; sancționarea disciplinară pentru o abatere disciplinară foarte gravă sau pentru mai multe abateri disciplinare grave; gradul de risc), dispozițiile art. 91 alin. (2) ale Hotărârii Guvernului nr. 157/2016 referitoare la schimbarea regimului de executare într-unul mai restrictiv introduc, *praeter legem*, un nou caz de schimbare a regimului de executare, și anume cel al intervenirii unei noi condamnări la o pedeapsă privativă de libertate, operațiune juridică ce, evident, adaugă la lege, atât timp cât dispozițiile art. 92 alin. (1) din același act normativ prevăd că schimbarea regimului de executare a pedepsei privative de libertate se realizează în conformitate cu dispozițiile art. 40 din Lege, iar aceste dispoziții prevăd doar cele trei cazuri de schimbare a regimului de executare.

Opțiunea legiuitorului de a reglementa în acest mod o nouă ipoteză juridică printr-un act normativ inferior legii (hotărâre de guvern, și anume Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 254/2013) este, în opinia noastră, o incongruență legislativă inexplicabilă, o ambiguitate voită, menită să rezolve problemele întâmpinate în practică, pe care, inițial, legea nu le-a avut în vedere. Scopul Regulamentului de punere în aplicare a Legii nu este acela de a completa sau de a modifica legea, ci de a institui măsuri administrative în scopul aplicării ei stricte.

Mai mult decât atât, legiuitorul s-a dovedit a fi eliptic și în formulare, în sensul că nu a stabilit nicio condiție referitoare la cuantumul noii condamnări privative de libertate, cu privire la natura faptei săvârșite sau cu privire la modalitatea săvârșirii infracțiunilor (concurs

¹² Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, referitoare la interpretarea dispozițiilor art.19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată, Decizia penală nr. 4/13.02.2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 278 din 2 aprilie 2020.

de infracțiuni) etc., astfel că orice condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, chiar și una de 15 zile de închisoare, în interpretarea strictă a sintagmei din Regulament, este de natură a putea atrage schimbarea regimului de executare, analiza situației execuționale a persoanei făcându-se atât sub aspectul criteriilor obiective (durata condamnării, vârsta, gradul de risc), cât și sub cel al criteriilor subiective (conduita, personalitatea deținutului, starea de sănătate, nevoile identificate și posibilitățile de reintegrare socială a persoanei condamnate), prevăzute de dispozițiile art. 41 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 referitoare la individualizarea regimului de executare.

Însă dispozițiile legale arătate referitoare la schimbarea regimului de executare nu sunt aplicabile în situația în care mandatul în executarea căruia se află deținutul a fost anulat, ca urmare a punerii în executare unei alte pedepse privative de libertate după rămânerea definitivă a unei noi sentințe penale, întrucât această ultimă pedeapsă este cea în executarea căreia se află condamnatul, indiferent dacă este mai mare (ca rezultat al unor contopiri) sau mai mică (urmare a deducerii unor perioade executate anterior, pe calea contestației la executare) față de cea din mandatul inițial.

Din perspectiva coerenței legislative, se constată că există o necorelare chiar între alineatele aceluiași articol de lege, și anume între alin. (2) al art. 91 din Hotărârea Guvernului nr. 157/2016 de aplicare a Legii nr. 254/2013 (pe baza raportului întocmit de către comisia prevăzută la art. 32 din Lege se ia hotărârea prin care se dispune menținerea sau schimbarea regimului de executare) și alin. (5) al aceluiași articol care face trimitere la alin. (6) al art. 88 din Hotărârea Guvernului nr. 157/2016 de aplicare a Legii nr. 254/2013, dispunând că acesta se va aplica în mod corespunzător, respectiv că se va întocmi unui proces verbal, datat și semnat, ce va cuprinde propunerile membrilor comisiei, motivațiile și decizia finală. Necorelarea aceasta generează confuzie deoarece este o „scăpare” a legiuitorului care nu a mai făcut distincție între *proces verbal* și *raport* când a făcut trimiteri la alte dispoziții legale. Lingvistic, nu există nicio diferență între decizie și hotărâre, ambii termeni putând fi definiți unul prin celălalt (dispoziții ale unei autorități, ale unui organ oficial, o alegere ca urmare a examinării unei/unor situații etc.), însă din punct de vedere al contextului juridic în care legiuitorul îi utilizează, celor doi termeni li s-au atribuit semnificații diferite deoarece în instituția de drept execuțional în care se aplică (la stabilire regim executare: proces verbal – decizie; la schimbarea regimului de executare: raport – hotărâre) efectele produse sunt diferite, deși în ambele situații comisia de individualizare *decide* („Față de cele de mai sus, comisia în unanimitate/cu majoritate a decis repartizarea/menținerea deținutului ___ în regim ___”), potrivit formulărilor din Anexele 13 și 17 la Ordinul nr. 432/C/2010. Astfel, cu privire la posibilitatea formulării plângerii în cazul stabilirii regimului de executare, art. 39 alin. (3) din Lege, stabilește că aceasta se face nu împotriva *deciziei* comisiei de individualizare, ci împotriva modului de stabilire a regimului de executare, adică a modului în care comisia a efectuat analiza stării de lucruri care a constituit temeiul pentru adoptarea subsecventă a unui act (decizie) prin care s-a dispus repartizarea la un regim de executare, act susceptibil de a vătăma persoana privată de libertate, astfel încât, odată cu contestarea acestuia din urmă, să se pună în discuție validitatea procesului verbal și temeinicia concluziilor acestuia. Numai în cazul schimbării regimului de executare, la art. 40 alin. (8) și

(11) teza a doua din Lege se specifică faptul că persoana condamnată poate formula plângere împotriva *hotărârii* comisiei.

Apreciez că natura juridică diferită atribuită de legiuitor celor două noțiuni de decizie și hotărâre este determinată de actul procedural care le generează, adică procesul verbal și raportul.

Procesul-verbal este un înscris prin care comisia de individualizare constată o stare de fapt, ce rezultă din analiza situației inițiale a deținutului sub aspectul duratei condamnării, a naturii și modului de săvârșire a infracțiunii, a persoanei condamnatului, a stării de sănătate, a nevoilor identificate și a posibilităților de reintegrare socială, precum și sub aspectul comportării acesteia până la stabilirea regimului de executare reflectat în existența sau inexistența gradului de risc, operațiunea de repartizare într-un regim de executare implicând o apreciere subiectivă, întemeiată pe aceste informații care sunt evaluate în mod personal de membrii comisiei (director, director adjunct cu siguranța deținerii și regim penitenciar, medic, șef serviciu socio-educativ, consilier probațiune, psiholog), prin acordarea votului în cadrul deciziei colective luate în unanimitate sau cu majoritate, motivul întocmirii procesului verbal fiind acela al stabilirii regimului la primirea în penitenciar a mandatului de executare (Anexa 13 din Ordinul nr. 432/C/2010).

Raportul (Anexa 17 din Ordinul nr. 432/C/20120) întocmit de comisie la fiecare reanaliză reprezintă o operațiune complexă, o analiză multidisciplinară, ce presupune efectuarea unor acte de cercetare în scopul relevării performanțelor deținutului pe o anumită perioadă, evaluare concretizată într-o caracterizare făcută acestuia în baza datelor obținute pe perioada detenției rezultate din comportamentul și personalitatea deținutului, situația socio-familială, starea de sănătate, profilul psihologic, nevoile educaționale, adaptabilitatea la viața carcerală situația disciplinară și, nu în ultimul rând, gradul de risc, actul administrativ emis de comisia de individualizare fiind o hotărâre [art. 40 alin. (8) și (11) din Legea nr. 254/2013].

Observăm că legiuitorul în art. 39 din Legea nr. 254/2013 nici măcar nu face referire la actul procedural care se încheie la stabilirea regimului de executare (proces verbal sau raport), ci doar la art.40 indică faptul că se va întocmi un raport la analiza periodică, însă, în mod indirect, suplonește această lipsă prin trimiterea pe care o face la alin. (6) al art. 88 din Regulament, și prin art. 57 din Ordinul nr. 432/C/2010.

II. Situația „mandatului în așteptare”, și anume aceea a emiterii unui nou mandat ca urmare a punerii în executare a unei alte pedepse privative de libertate pe care deținutul nu a contopit-o cu cea în executarea căreia se află.

Este foarte des întâlnită în practică situația în care persoanele private de libertate aflate în executarea unei pedepse privative de libertate au calitatea de inculpat în alte dosare penale, fiind condamnate ulterior definitiv de instanțe, nu numai de cele române, pentru fapte anterioare celor pentru care execută pedeapsa sau chiar pentru fapte săvârșite în timpul executării pedepsei, astfel încât mandatul sau mandatele de executare a acestei (acestor) ultime pedepse așteaptă să fie pus(e) în executare, în ordinea în care au fost emise,

după terminarea executării pedepsei privative de libertate în executarea căreia se află, iar persoana privată de libertate, din diverse motive, nu și-a contopit pedepsele.

Relevanța juridică a problemei ridicate de această ipoteză a mandatului în așteptare constă în aceea că, odată ce ultimul mandat de executare a fost introdus în sistemul PMS Web, acest sistem efectuează automat o „contopire” a pedepselor, mai exact un cumul aritmetic din care rezultă o singură pedeapsă, dar operațiunea influențează data de sfârșit a pedepsei, fracția obligatorie pentru liberarea condiționată și, nu în ultimul rând, regimul de executare.

Analizând practicile comisiilor de individualizare, a judecătorilor de supraveghere și a instanțelor naționale constatăm că majoritatea acestora se raliază curentului de opinie potrivit căruia și în această cauză de modificare a situației juridice a persoanei private de libertate sunt aplicabile dispozițiile art. 91 alin. (2) lit. b) din Regulament. Reprezentative pentru această categorie de modificări ale situației juridice sunt următoarele tipuri de situații:

1. O persoană privată de libertate¹³ care se află în executarea unui mandat de 5 ani și 3 luni închisoare, având în așteptare un mandat emis pentru executarea pedepsei de 20 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de omor, pedeapsă recunoscută de autoritățile judiciare române, ce au dispus transferul petentului dintr-un penitenciar din Italia într-unul din România, pentru executarea acestei pedepse, executarea celor două pedepse cumulate începând la data de 24.12.2018 și urmând să expire în termen la data de 08.12.2036, petentul fiind propozabil pentru liberare condiționată la data de 08.04.2029.

2. Situația¹⁴ unei persoane private de libertate aflată în executarea unui mandat de 9 luni și 10 zile închisoare și care are un mandat în așteptare de 3 ani și 3 luni închisoare: după introducerea în sistem a ultimului mandat de executare, aplicația va furniza informația că pedepsele cu închisoarea au început la data de 16.01.2020 și expiră în termen la data de 03.05.2023, adică un cumul aritmetic, deținutul fiind propozabil pentru liberarea condiționată la data de 28.12.2021, termen incorect deoarece fusese stabilit de sistem în mod automat, calculat la întreaga pedeapsă rezultată din cumulul a 9 luni și 10 zile+ 3 ani și 3 luni închisoare= 4 ani și 10 zile, iar deținutul fusese analizat în comisia de liberare condiționată anterior intervenirii noului mandat, fiind amânat la termen (la 28.07.2020). Noul mandat de executare urma să-și producă efectele începând cu data de 29.07.2020 și să expire în termen la data de 03.05.2023. Deținutul a fost analizat la data de 25.06.2020, în temeiul art. 91 alin. (2) lit. b) din Hotărârea Guvernului nr. 157/2016 de aplicare a Legii nr. 254/2013 ca urmare a modificării situației juridice, comisia de individualizare dispunând schimbarea regimului de executare din deschis în închis deoarece cuantumul noii pedepse (3 ani și 3 luni închisoare) îl făcea pe deținut incompatibil cu regimul de executare deschis în care se afla.

Plângerea petentului a fost admisă, stabilindu-se termen de analiză la data de 28.07.2020, data expirării primului mandat de executare. La data de 31.07.2020, deținutul

¹³ Judecătoriei Iași, sentința penală nr. 2806/22.10.2019 a disponibilă on line pe www.rolii.ro.

¹⁴ Încheierea nr. 215/08.07.2020 a judecătorului de supraveghere de la Penitenciarul Brăila (nepublicată).

a fost analizat în comisia de individualizare ca urmare a expirării termenului de reanaliză, stabilindu-se că deținutul va executa pedeapsa la regim închis.

Față de cele două tipuri de situații prezentate apreciez că prin acest cumul aritmetic efectuat în mod automat de sistemul informatic se creează pentru condamnați situația injustă de a le fi încălcată vocația la liberarea condiționată din primul mandat de executare, deținutul dobândind această vocație abia pe parcursul mandatului/mandatelor subsecvent(e) și corespunzător întregii pedepse rezultate din cumul, deci cu mult peste expirarea primului mandat, dar nu pentru pedeapsa din primul mandat de executare.

Schimbarea regimului de executare, și nu stabilirea lui pentru pedeapsa ce urmează a se executa conform mandatului în așteptare plasează deținutul în situația de a executa pedeapsa actuală într-un regim mai restrictiv corespunzător pedepsei viitoare, fără ca el să fi terminat de executat pedeapsa prezentă. Cât timp mandatele de executare nu sunt contopite definitiv, nu se poate dispune schimbarea regimului de executare corespunzător unei pedepse care nu a început încă, astfel că procedura aplicabilă este cea prevăzută de art. 39 din Legea nr. 254/2013, raportat la art. 88 din Hotărârea Guvernului nr. 157/2016 de aplicare a Legii nr. 254/2013. Nu în ultimul rând, cu privire la termenul de reanaliză, există și posibilitatea, cât timp pedepsele nu sunt contopite, ca la un moment dat termenul de reanaliză să fie stabilit peste executarea în termen a mandatului prezent.

Soluția¹⁵ de analizare prin raportare la dispozițiile art. 39 din Legea nr. 254/2013 se aplică, astfel cum a dispus și instanța, chiar și în împrejurarea în care un deținut se află în executarea a mai multor pedepse necontopite, de exemplu, de 9 luni închisoare, de 8 luni închisoare și, respectiv de 2 ani închisoare, analiza deținutului în temeiul art. 39 din Legea nr. 254/2013 fiind făcută ca urmare a emiterii unui nou mandat de executare a pedepsei de 2 ani închisoare, la operațiunea de stabilirea regimului de executare aplicându-se criteriile prevăzute la art. 88 alin. (1) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013.

În cea de-a doua situație, comisia de individualizare nu a procedat corect analizând deținutul pentru schimbarea regimului de executare în temeiul art. 40 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 deoarece instituția juridică aplicabilă petentului era cea a stabilirii regimului și nu cea a schimbării/menținerii regimului la data întrunirii comisiei, vechiul mandat fiind deja executat astfel că nu se mai putea schimba/menține vreun regim într-un mandat expirat, fiind în execuție un nou mandat de executare ceea ce impunea stabilirea regimului. În contextul în care nu există perioada de carantină și observare sau regim provizoriu deoarece deținutul se află deja în sistemul penitenciar, fiind de evidență că începerea executării următorului mandat se face imediat după executarea mandatului anterior, dispozițiile legale aplicabile sunt cele ale art. 39 raportate la art. 41 din Legea nr. 254/2013, coroborate cu cele ale art. 88 din Hotărârea Guvernului nr. 157/2016.

Acestui curent de opinie, cel corect din punctul meu de vedere, dar, din nefericire, minoritar, s-au raliat judecători de supraveghere și instanțe¹⁶ care, în urma soluționării

¹⁵ Judecătoria Sectorului 5 București, sentința penală nr. 2194/05.09.2019, disponibilă on line pe www.rolii.ro.

¹⁶ Judecătoria Vaslui, sentința penală nr. 779/17.05.2019, disponibilă on line pe www.rolii.ro.

conestațiilor deținuților împotriva încheierilor judecătorilor de supraveghere, au menținut deciziile comisiilor de individualizare de stabilire inițială a regimului de executare la momentul intervenirii unui nou mandat de executare, și nu de schimbare a regimului de executare, apreciind că atunci¹⁷ când persoana condamnată se află în executarea unei pedepse privative de libertate primește o nouă condamnare la pedeapsa închisorii, situația este similară cu cea în care loc stabilirea inițială a regimului de executare. Întrucât conform art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013, schimbarea regimului de executare ca urmare a săvârșirii unei noi infracțiuni este facultativă, chiar dacă a intervenit o nouă condamnare, în măsura în care deținutul a accesat între timp, ca urmare a comportamentului bun la regimul semideschis, iar ulterior la regimul deschis, iar din analiza naturii faptei ce a atras noua condamnare nu rezultă indicii că acesta manifesta un grad de risc superior celui specific regimului deschis, rezultă că nu se impune trecerea sa într-un regim de executare mai sever, cum ar fi cel închis.

Dacă, în ceea ce privește procedura de urmat în situația mandatelor în așteptare, sunt de acord cu faptul că aceasta este stabilirea, și nu schimbarea regimului de executare, nu pot fi de acord cu soluția instanței¹⁸ care, în temeiul art. 39 din Legea nr. 254/2013 a admis contestația unei persoane private de libertate și a restituit judecătorului de supraveghere cauza în vederea soluționării în procedura prevăzută de art. 39 din Legea nr. 254/2014 a plângerii formulate de petent, și nu în cea prevăzută de art. 40 din Legea nr. 254/2013, în temeiul căruia se pronunțase în încheierea contestată. Instanța, în motivarea sentinței, constată faptul că există o contradicție între considerente și dispozitivul încheierii atacate, deoarece judecătorul de supraveghere a soluționat plângerea în baza unor dispoziții ce nu sunt aplicabile, respectiv dispozițiile art. 40 din Lege, și nu temeiul dispozițiilor art. 39 din Lege în baza cărora comisia de individualizare analizase deținutul la intervenirea unui nou mandat de executare a pedepsei și emisese decizie de stabilire a regimului de executare, în temeiul de art. 39 alin. (3), după cum i se comunicase și deținutului prin procesul-verbal de aducere la cunoștință, și nu hotărâre, așa cum în mod eronat a reținut judecătorul de supraveghere în încheierea emisă, acest act fiind emis doar în procedura prevăzută de art. 40 alin. (8) din Lege (la menținerea sau schimbarea regimului de executare). A soluționa pe fond această contestație, a concluzionat instanța, ar însemna a soluționa această cale de atac *omisso medio*, trecând peste calea de atac a plângerii adresate judecătorului de supraveghere a privării de libertate raportată la art. 39 din Lege, fiind încălcat principiul liberului acces la justiție care reglementează ordinea în care se exercită căile de atac.

Față de soluția pronunțată, apreciez că aceasta este nelegală deoarece, sub aspect procedural, nici art. 39 din Legea nr. 254/2013, nici art. 40 din același act normativ nu prevăd vreo dispoziție referitoare la posibilitatea instanței de a dispune restituirea cauzei (plângerii) judecătorului de supraveghere pentru motive de nelegalitate, întrucât legiuitorul a reglementat în Legea nr. 254/2013 propria procedură de judecare a acestui tip de

¹⁷ Judecătoria Medgidia, sentința penală nr. 1069/20.05.2020, disponibilă online pe www.rolii.ro.

¹⁸ Judecătoria Iași, sentința penală nr. 2694/10.10.2019, disponibilă online pe www.rolii.ro.

contestație. Este adevărat că art. 425¹ alin. (1) C. pr. pen. ce reglementează declararea și soluționarea contestației prevede că se poate exercita calea de atac a contestației în cazurile prevăzute expres de lege, însă numai dacă legea nu prevede altfel, prin urmare, dispunerea unei soluții de restituire la judecătorul de supraveghere în vederea rezoluționării de către același judecător, în alt temei juridic decât cel avut inițial în vedere inițial, a plângerii formulate nu este legală. De altfel, se observă că, potrivit alin. (7) pct. 2 lit. b) al art. 425¹ C. pr. pen., una dintre soluțiile pe care le poate pronunța instanța la soluționarea unei contestații în acest temei legal este aceea a desființării hotărârii atacate și dispunerea rejudecării cauzei de către judecătorul sau completul care a pronunțat-o, atunci când constată că nu au fost respectate dispozițiile privind citarea, astfel că soluția pronunțată de instanță este cel mult o „adaptare liberă” a acestui text de lege care nu are nicio aplicabilitate în cazul contestației împotriva încheierii judecătorului de supraveghere, întrucât, așa cum am arătat, Legea nr. 254/2013 este o lege specială, fiind legea-cadru în materie de executare a pedepselor și măsurilor privative de libertate care prevede altfel față de dreptul comun.

Sub aspectul analizei pe fondul cauzei, apreciez că soluția pronunțată de instanță a fost dată strict în urma analizei în litera legii, nu și în spiritul ei, adică în sensul de a produce efecte juridice, fiind vorba, evident, de o eroare materială în cuprinsul dispozitivului, în sensul că judecătorul de supraveghere a dispus respingerea plângerii în temeiul art. 40 alin. (13) lit. b) din Legea nr. 254/2013, în timp ce în motivare a indicat în mod corect textul de lege în baza căruia plângerea persoanei condamnate urmează a fi respinsă ca nefondată, și anume art. 39 alin. (6) lit. b) din Legea nr. 254/2013, iar, mai mult decât atât, analiza plângerii deținutului, așa cum rezultă din cuprinsul încheierii, fiind făcută fără echivoc raportat la dispozițiile art. 39 din Legea nr. 254/2013, chiar dacă în loc de decizie judecătorul de supraveghere a făcut referire la hotărâre.

2. Concluzii. Soluții juridice posibile

Analizând situațiile prezentate, concluzionând asupra acestei secțiuni, apreciez că anularea unui mandat de executare a pedepsei închisorii printr-o hotărâre definitivă a instanței competente și emiterea unui nou mandat de executare sau intervenirea unui nou mandat de executare a pedepsei închisorii pe parcursul executării pedepsei, reprezintă o modificare a situației juridice a persoanei private de libertate, astfel că situația sa execuțională va fi analizată în ambele situații potrivit dispozițiilor referitoare la stabilirea regimului de executare prevăzute de art. 39 din Legea nr. 254/2013, raportat la art. 88 din Regulament, și nu raportat la art. 40 alin. (6) din Legea nr. 254/2013, fixându-se termene de reanaliză după executarea fracțiilor prevăzute de art. 40 alin. (2) din Legea nr. 254/2013, comisia întocmind un proces-verbal de analiză în vederea stabilirii regimului de executare la primirea în penitenciar a mandatului de executare (conform art. 57 din Ordinul nr. 432/C/2010) datat care cuprinde propunerile membrilor comisiei, motivațiile și decizia comisiei, și nu raport de schimbare a regimului de executare (conform art. 65 din Ordinul

nr. 432/C/2010), însuși Ordinul nr. 432/C/2010 referitor la Instrucțiunile privind evidența nominală și statistică a persoanelor private de libertate aflate în unitățile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor făcând referire în art. 54 alin. (1) lit. a) la faptul că, pentru persoanele condamnate printr-o hotărâre definitivă la pedepse privative de libertate, operațiunea juridică ce urmează a se efectua de către comisia pentru individualizarea regimului de executare este aceea de stabilire a regimului de executare. Mai mult decât atât, art. 91 alin. (5) din Regulament dispune ca alin. (2), (4)-(6), (8)-(10) ale art. 88 din Regulament să se aplice în mod corespunzător, alin. (6) al acestui din urmă text de lege prevăzând că propunerile membrilor comisiei, motivațiile și decizia finală a comisiei, pentru fiecare caz în parte, se consemnează într-un proces-verbal, datat și înregistrat, care se depune la dosarul individual.

În concluzie, apreciez că simplul fapt al analizei pe alte temeuri juridice, și nu pe cel prevăzut la art. 39 din Legea nr. 254/2013, este suficient pentru anularea ca nelegală a deciziei comisiei.

